

домлення його сусп. небезпечності) та до наслідків (передбачення/непередбачення суспільно небезпеч. наслідків). Вольовий момент у злочинах, що мають т. зв. матеріальний склад, характеризує вольове ставлення особи до наслідків (бажання/свідоме припущення/розрахунків на відвернення їх настання тощо), а у злочинах з форм. складом визначається спрямованістю волі особи на вчинення суспільно небезпеч. діяння.

Вина завжди характеризує внутр. ставлення особи не взагалі до своєї поведінки, а до конкр. вчинюваного нею суспільно небезпеч. діяння, ін. ознак об'єктивної сторони та об'єкта злочину. Насамперед вона визначається сукупністю тих ознак, які є обов'язковими для складу певного виду злочину.

Крим.-прав. значення вини полягає в тому, що вона є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони будь-якого злочину, дозволяє провести відмежування злочин. поведінки від незлочин., впливає на кваліфікацію злочинів і розмежування суміжних злочинів, визначає ступінь сусп. небезпечності діяння та особи, яка його вчинила, а отже, має значення для індивідуалізації покарання, а також впливає на можливість звільнення особи від крим. відповідальності і покарання (так, деякі види звільнення від крим. відповідальності можуть застосовуватись тільки у випадку вчинення необереж. злочинів).

Лит.: Матвійчук В. К., Розенко В. І. Суб'єктивна сторона злочину. К., 1994; Вереша Р. В. Поняття вини як елемент змісту кримінального права України. К., 2005; Воробей П. А. Кримінально-правове ставлення в вину. К., 2009.

В. І. Борисов, О. Д. Комаров.

ВІПАДОК – див. *Невинне спричинення шкоди.*

ВИПРАВНІ РОБОТИ – передбачений ст. 57 КК осн. вид покарання, не пов'язаний з ізоляцією засудженого від сусп.-ва, відповідно до якого засуджений протягом строку, визначеного вироком суду, обмежується у своїх труд., майнових та ін. правах і свободах. Відповідно до ст. 41 і 42 КВК засуджений до цього виду покарання зобов'язаний: 1) сумлінно ставитися до праці; 2) не звільнятися з роботи за власним бажанням без дозволу уповноваженого органу з питань пробації; 3) погоджувати з цим органом зміну місця роботи; 4) повідомляти орган пробації про зміну місця проживання 5) з'являтися за викликом до цього органу; 6) не виїжджати за межі України без погодження з органом пробації.

Обов'язковим каральним елементом В. р. є відрахування (утримання) із суми заробітку засудженого, що провадяться у примус. порядку в доход д-ви в розмірі, встановленому вироком суду, в межах від 10 до 20% (ч. 1 ст. 57 КК), а для неповнолітніх у віці від 16-ти до 18-ти років – від 5% до 10% (ч. 3 ст. 100 КК). Відрахування провадяться з усієї суми заробітку (без виключення з неї податків та ін. платежів і незалежно від наявності претензій до засудженого за викон. док-тами) за кожний відпрацьований місяць при виплаті заробітної плати. Порядок провадження цих відрахувань установлений у ст. 45 КВК, а їх розмір повинен бути точно визначений у вироку суду.

В. р. – це строковий вид покарання, який може бути призначений на строк

від 6 міс. до 2-х років (ч. 1 ст. 57 КК), а неповнолітнім у віці від 16-ти до 18-ти років – від 2-х міс. до 1-го року (ч. 2 ст. 100 КК).

В. р. призначаються, якщо вони безпосередньо передбачені в санкції статті Особл. част. КК (ч. 4 ст. 52 КК), за винятком їх призначення як більш м'якого покарання на підставі ч. 1 ст. 69 КК і при застосуванні ч. 3 ст. 99 КК у разі неможливості призначення неповнолітньому покарання у виді штрафу. До неповнолітніх В. р. можуть бути призначені (ч. 1 ст. 98 КК) лише у віці від 16-ти до 18-ти років із дотриманням вимог ч. 3 ст. 99, ч. 2 та 3 ст. 100 КК.

В. р. належать до заг. (універсальних) видів покарань і можуть бути призначені будь-якому суб'єкту злочину, за винятком тих осіб, вичерпний перелік яких наведений у ч. 2 ст. 57 КК і до яких належать: 1) вагітні жінки; 2) жінки, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною; 3) непрацездатні особи; 4) особи, що не досягли 16-річного віку; 5) особи, що досягли пенсійного віку; 6) військовослужбовці; 7) особи рядового і начальницького складу Держ. служби спец. зв'язку та захисту інформації; 8) працівники правоохор. органів; 9) нотаріуси; 10) приватні виконавці; 11) судді; 12) прокурори; 13) адвокати; 14) держ. службовці; 15) посад. особи органів місцевого самоврядування.

В. р. відбуваються лише за місцем роботи засудженого на підприємствах (в установах, орг-ціях) незалежно від форми власності й орг.-прав. форми (ч. 1 ст. 41 КВК) і не можуть бути призначені непрацездатним особам. Тому згідно із ч. 3 ст. 57 КК особам, які стали непрацездатними після постановлення

вироку, суд за поданням органу з питань пробації (ч. 5 ст. 42 КВК) може замінити В. р. штрафом із розрахунку 3 н. м. д. г. за 1 міс. В. р. (п. 10 ст. 537, п. 2 ч. 2 ст. 539 КПК). Якщо ж після постановлення вироку засуджена жінка стала вагітною, то згідно із ч. 6 ст. 42 КВК за поданням органу пробації вона достроково звільняється судом від В. р. чи невідбутої їх частини.

При призначенні В. р. за сукупністю злочинів (ст. 70 КК) або вироків (ст. 71 КК) допускається поглинення не тільки строків цього покарання, а й розмірів відрахувань із заробітку засудженого в доход д-ви, тоді як складанню підлягають лише строки цього покарання, а розміри відрахувань із заробітку не складаються і обчислюються за кожний злочин (за кожним вирокком) самостійно (ч. 2 ст. 72 КК).

В. р. можуть бути не тільки призначені вирокком суду, а й застосовані в порядку заміни ін. видів покарань на підставі ч. 5 ст. 53, ч. 3 ст. 74, ст. 82, ч. 4 ст. 83 КК. У свою чергу, призначені засудженому В. р. чи невідбута їх частина можуть бути замінені ін. видами покарань на підставі ч. 3 ст. 57, ч. 3 ст. 74 КК. Засуджений до В. р. може бути звільнений (як умовно, так і безумовно) від цього покарання чи невідбутої його частини на підставі ч. 2 і 3 ст. 74, ст. 75, п. 1 ч. 1 ст. 80, ст. 81, ч. 1 і 2 ст. 84, ст. 85–87 КК, ч. 6 ст. 42 КВК. Із підстав, передбачених у пп. 1–3 ч. 1 ст. 536 КПК, виконання вироку про засудження особи до В. р. може бути також відстрочено.

Порядок та умови відбування В. р. визначаються ст. 41–46 КВК, а ухилення від відбування цього покарання,

ознаки якого передбачені в ч. 6 ст. 46 КВК, тягне за собою відповідальність за ч. 2 ст. 389 КК.

Відповідно до п. 5 ст. 89 КК особи, засуджені до В. р., вважаються такими, що не мають судимості, якщо вони протягом року з дня відбуття покарання (осн. та дод.) не вчинять нового злочину. Неповнолітні, засуджені до В. р., вважаються такими, що не мають судимості, після виконання (відбування) цього покарання (п. 1 ч. 2 ст. 108 КК).

Лит.: Богатирьов І. Г. Виправні роботи як вид покарання: кримінальні, кримінологічні та кримінально-виконавчі проблеми. К., 2002; Пономаренко Ю. А. Види наказаний по уголовному праву Украины. Х., 2009; Рябчинська О. П. Система покарань в Україні: поняття, значення та принципи побудови. Запоріжжя, 2013.

В. І. Тютюгін, О. В. Євдокімова.

ВІПУСК В ЕКСПЛУАТАЦІЮ ТЕХНІЧНО НЕСПРАВНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ АБО ІНШЕ ПОРУШЕННЯ ЇХ ЕКСПЛУАТАЦІЇ – злочин проти безпеки руху та експлуатації транспорту, відповідальність за який передбачена у ст. 287 КК.

Безпосередній об'єкт злочину – безпека дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також здоров'я та життя людини, а предмет – усі види автомобілів, трактори та ін. самохідні машини, трамваї і тролейбуси, мотоцикли та ін. мех. трансп. засоби (примітка до ст. 286 КК).

Бланкетна диспозиція статті визначає об'єктивну сторону складу злочину через такі самот. діяння: а) випуск в експлуатацію завідомо тех. несправного трансп. засобу; б) допуск до керу-

вання трансп. засобом особи, яка перебуває в стані алкогол., наркотичного чи ін. сп'яніння; в) допуск до керування особи, яка перебуває під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції; г) допуск до керування особи, яка не має права керування трансп. засобом; г) допуск до керування особи, яка не має права на керування трансп. засобом певної категорії; д) допуск до керування особи, яка перебуває у хворобливому чи втомленому стані; е) ін. грубе порушення правил експлуатації транспорту, що забезпечують дорожній рух. Кожне з цих діянь, що потягло визначені у нормі суспільно небезпеч. наслідки, які перебувають у причинному зв'язку з вказаними порушеннями правил експлуатації транспорту, утворює склад злочину.

Випуск в експлуатацію тех. несправного трансп. засобу – це усний чи письмовий дозвіл (згода, наказ, вказівка тощо) особи, відп. за тех. стан чи експлуатацію трансп. засобів, щодо використання у сфері дорожнього руху трансп. засобів, тех. стан та обладнання яких не відповідає певним вимогам, закріпленим у правилах, інструкціях та ін. норм.-тех. документації з експлуатації окр. видів трансп. засобів, підприємств-виробників, а також недодержання регламентів із тех. обслуговування і ремонту трансп. засобів, що стосуються безпеки дорожнього руху. Правила дорожнього руху (розд. 31) та ін. нормат. акти містять вимоги щодо тех. стандартів трансп. засобів, а також тех. несправності та умови, за яких їх експлуатація забороняється. Тех. несправний трансп. засіб є таким, коли в його осн. вузлах, агрегатах чи меха-

Національна академія правових наук України
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У двадцяти томах

Том 17

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Харків
«Право»
2017

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2
В27

Редакційна колегія 17-го тому:

В. Я. Тацій (голова),
В. І. Борисов (заступник голови),
В. І. Тютюгін (відповідальний секретар),
Ю. В. Баулін, П. С. Берзін, С. Б. Гавриш, В. К. Грищук,
Н. О. Гуророва, О. О. Дудоров, О. О. Житний, В. О. Навроцький,
М. І. Панов, Є. Л. Стрельцов, В. П. Тихий, Є. В. Фесенко

Координаційна і технічна робота з підготовки видання:

К. А. Новікова, Д. П. Євтуєва

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Харків : Право, 2016. — .

ISBN 978-966-937-048-8

Т. 17 : Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 2017. — 1064 с. : іл.

ISBN 978-966-937-261-1

Видання є систематизованим зведенням знань про поняття, категорії, норми й інститути кримінального права, окремі злочини та їх групи, основні міжнародно-правові акти у сфері кримінального права. Розглядаються основні теоретичні і практичні проблеми науки та практики застосування кримінального законодавства України. Наводяться відомості про науково-дослідні установи, наукові видання з кримінального права, а також про відомих вчених України у галузі кримінально-правової науки.

Розраховане на науковців, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, працівників органів кримінальної юстиції, а також усіх, хто цікавиться кримінальним правом.

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2

ISBN 978-966-937-261-1 (т. 17)
ISBN 978-966-937-048-8

© Національна академія правових наук України, 2017
© Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2017
© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017
© Видавництво «Право», 2017